

Λείψανα του Τ. Προδρόμου στη Βουλγαρία: Εικασίες και η σημασία της παρουσίας τους

/ [Πεμπτούσια](#)

Στην προηγούμενη ανάρτησή μας (www.pemptousia.gr/?p=67947), αφήσαμε τη μελέτη του Δρος Β. Ταμιωλάκη στο σημείο όπου μάς κατατόπιζε για τις πληροφορίες σχετικά με την παρουσία των ιερών λειψάνων του Τιμίου Προδρόμου στο γεωγραφικό χώρο της Βουλγαρίας. Στη σημερινή δημοσίευση παρουσιάζονται οι ερμηνείες για την παρουσία αυτήν καθώς και η ιστορικοθεολογική σημασία του γεγονότος.

Η ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΛΕΙΨΑΝΩΝ

Για την προέλευση των λειψάνων διατυπώθηκαν διάφορες υποθέσεις. Η άποψη που επικράτησε σχετικά με την προέλευση των ιερών λειψάνων που βρέθηκαν στο νησί Άγιος Ιωάννης, είναι πως αυτά μεταφέρθηκαν εκεί από την Κωνσταντινούπολη. Όπως δείξαμε στο πρώτο μέρος της μελέτης μας, τον πέμπτο αιώνα, που μεταφέρθηκαν τα λείψανα του Αγίου Ιωάννου του Βαπτιστού στο νησί « Άγιος Ιωάννης » στη Σωζόπολη, υπήρχαν λείψανα του Αγίου στη Σεβάστεια, Αλεξάνδρεια, Αντιόχεια, Κύρο, Έμεσσα, Καππαδοκία, Αρμενία και Κωνσταντινούπολη, ίσως και αλλού. Βούλγαροι ερευνητές θεωρούν πως το λείψανο ήρθε απ' την Αντιόχεια, ενώ στο ντοκιμαντέρ αναφέρεται ως πιο πιθανή η μεταφορά των λειψάνων απ' την Κωνσταντινούπολη. Αυτή είναι και η άποψη του George Kazan[44].

Άλλωστε, η Κωνσταντινούπολη ήταν το κέντρο της Αυτοκρατορίας και υπήρχαν πολλές σχέσεις μεταξύ της Σωζόπολης και της πρωτεύουσας της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας. Η Σωζόπολη ήταν πόλη-δορυφόρος της Κωνσταντινούπολης. Και η Ιερά Μονή στο νησί «Άγιος Ιωάννης» ήταν για πολλά χρόνια Σταυροπηγική. Τέλος, ο τύπος της σαρκοφάγου, στον οποίο ανήκει η λειψανοθήκη που βρέθηκε στο νησί, αναπτύχθηκε στην Κωνσταντινούπολη. Επομένως, αυτή η εκδοχή θα πρέπει να θεωρηθεί πιθανότερη.

ΣΚΕΨΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΧΕΤΙΚΗΣ ΕΥΡΕΣΗΣ

Η εύρεση οστών του Αγίου Ιωάννου του Προδρόμου είναι ένα γεγονός σημαντικότατο για την Ορθοδοξία. Δεν είναι τυχαίο πως στο Ορθόδοξο Εορτολόγιο εορτάζεται η εύρεση της Τιμίας Κάρας του Βαπτιστού Ιωάννου[45]. Στο ρωσικό εορτολόγιο εορτάζεται στις 12 Οκτωβρίου η μεταφορά της χείρας του Βαπτιστού απ' τη Μάλτα στη Gatchina (το 1799). Και είμαστε βέβαιοι πως στην τοπική Βουλγαρική Εκκλησία θα εορτάζεται και η πρόσφατη εύρεση των οστών αυτού που υπήρξε ο «Μείζων εν γεννητοίς γυναικών»[46].

Επίσης, η επιστημονική εξέταση των ευρημάτων της ανασκαφής γενικά, και των ιερών λειψάνων του Τιμίου Προδρόμου ειδικότερα, ανέδειξε την ιστορικότητα του Χριστιανισμού. Αλλά και κατέδειξε την αυθεντικότητα των ιερών κειμηλίων της Ορθοδοξίας. Οι επιστήμονες που εξέτασαν τα ιερά οστά εντυπωσιάστηκαν απ' την – αναπάντεχη γι' αυτούς – συμφωνία των πορισμάτων της επιστημονικής έρευνας με την εκκλησιαστική παράδοση, που κληροδότησε ως αυθεντικά τα ιερά κειμήλια. Υπ' αυτή την έννοια, η όλη προσπάθεια είχε θετικά και εποικοδομητικά αποτελέσματα.

Ειδικότερα, δεικνύεται η αυθεντικότητα των κειμηλίων, που η ιστορία τους φτάνει στο Βυζάντιο. Αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία για μας, αφού τα κειμήλια που υπάρχουν στην Ορθόδοξη Ανατολή ανάγονται στους βυζαντινούς χρόνους. Πολλά κειμήλια, που φυλάσσονται στο Άγιον Όρος, είναι δωρεές Βυζαντινών Αυτοκρατόρων. Χαρακτηριστικά παραδείγματα οι Σταυροί με τεμάχια Τιμίου Ξύλου, που φυλάσσονται στην Ιερά Μονή Ξηροποτάμου[47] αλλά και ο Τίμιος Σταυρός της Ι.Μ. Σουμελά[48]. Η Τιμία Ζώνη, που φυλάσσεται στην Ι.Μ. Βατοπαιδίου, είναι δώρο του Αυτοκράτορα Ιωάννου του Καντακουζηνού, ο οποίος μόνασε στην Ιερά Μονή[49]. Το ζήτημα της πλαστότητας των κειμηλίων αφορά, κυρίως, στην Ευρώπη, όπου οι Σταυροφόροι κόμισαν λείψανα απ' την Ανατολή, που υποτίθεται πως ήταν αυθεντικά.

Και, βέβαια, κάποια, πράγματι, ήταν. Κάποια, όμως, ήταν πλαστά[50]. Αντίθετα, τα περισσότερα κειμήλια που φυλάσσονται στο Άγιο Όρος, τα Ιεροσόλυμα και τις διάφορες αρχαίες μονές, δωρήθηκαν σ' αυτούς τους τόπους απ' την Κωνσταντινούπολη. Και αυτά είχαν αυθεντική προέλευση. Συγκεντρώθηκαν εκεί μια εποχή κοντά στα γεγονότα δημιουργίας των κειμηλίων[51]. Η Αγία Ελένη επισκέφτηκε τους Αγίους Τόπους τρεις μόλις αιώνες μετά τα γεγονότα της ιεράς ιστορίας. Και η Κωνσταντινούπολη ήταν κοντά στους Αγίους Τόπους. Και, βέβαια, είχε την κυριότητα αυτών των περιοχών. Ο τόπος και ο χρόνος της εύρεσης των ιερών κειμηλίων της Ορθοδοξίας είναι πολύ κοντά η ακόμη και ταυτίζεται με τον τόπο και χρόνο της δημιουργίας τους.

Έτσι, ο Τίμιος Σταυρός βρέθηκε εκεί που σταυρώθηκε ο Χριστός, τρεις μόλις αιώνες μετά την Σταύρωση του Κυρίου. Ο τόπος, όπου φυλάσσεται σήμερα ο Άγιος Αθανάσιος ο Αθωνίτης, είναι ο ίδιος, όπου ετάφη πριν 11 περίπου αιώνες. Το ιερό σκήνωμα ποτέ δεν μετακινήθηκε. Δεν είναι διόλου παράδοξο να φυλάσσονται οστά του Αγίου Θεοδοσίου του Κοινοβιάρχου στο σκευοφυλάκιο του Πατριαρχείου Ιεροσολύμων, αφού η Μονή του Αγίου βρίσκεται τόσο κοντά στα Ιεροσόλυμα και ανήκει στη δικαιοδοσία του Πατριαρχείου. Πολλά κειμήλια δεν γνώρισαν παρά ελάχιστες μετακινήσεις και η δωρεά τους συνοδεύτηκε με επίσημα έγγραφα. Είναι λείψανα με ιστορία. Αλλά και στη Δύση δεν είναι όλα τα λείψανα πλαστά. Ειδικά, τα λείψανα Αγίων της Δυτικής Χριστιανοσύνης έχουν, προφανώς, αυθεντική προέλευση. Δεν υπάρχει τίποτε παράδοξο στο να φυλάσσονται τα οστά του Βρετανού αγίου Βέδα στην Βρετανία.

Επίσης, χρήσιμο είναι να αναφερθούμε στις υπερβολές όσων αμφισβητούν την αυθεντικότητα των ιερών κειμηλίων. Και, δυστυχώς, πρέπει να παρατηρήσουμε πως, κάποτε, και Ορθόδοξοι θεολόγοι εμφανίζονται εύκολοι στο να αποδεχτούν η, ακόμη, και να επαναλάβουν, ανεξέταστα, μια τέτοια κριτική και να σκύψουν το κεφάλι μπροστά σε αστήρικτες η υπερβολικές αιτιάσεις αρνητών. Θα αναφέρουμε ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα μιας τέτοιας ψευδούς και εσφαλμένης κατηγορίας. Σε διάφορα κείμενα αναφέρεται με ειρωνικό τρόπο πως σε δύο γαλλικά μοναστήρια φυλάσσονταν δύο κεφαλές του Αγίου Ιωάννου του Προδρόμου, και οι μοναχοί, όταν ερωτήθηκαν ποιά από τις δύο ήταν η αυθεντική, είπαν, για να

δικαιολογήσουν το γεγονός, πως η μία κάρτα ήταν από την εποχή που ο Πρόδρομος ήταν παιδί, και η άλλη από όταν ήταν μεγάλος.

Τελικά, αυτή η αναφορά προέρχεται από μια υποσημείωση του Valerian Krasinski στο έργο του Καλβίνου « Διατριβή για τα κειμήλια ». Η υποσημείωση αφορά σε δύο κεφαλές του επαναστάτη πρίγκηπα Ragotsi, που φυλάσσονταν στο μουσείο περίεργων αντικειμένων στο παλάτι του Πρίγκηπα Grassalkovich στην Ουγγαρία. Καμία σχέση με τον Άγιο Ιωάννη τον Πρόδρομο. Επομένως, όπως πολύ σωστά επισημαίνει ο George Kazan, « παραποίηση η, ίσως, απλή σύγχυση μπορούν να συμβούν όχι μόνο στα τεκμήρια των κειμηλίων αλλά, επίσης, και στα συγγράμματα των επικριτών»[52].

[Συνεχίζεται]

[44] Βλ. George Kazan, *The Head of St. John the Baptist – the Early Evidence*, ο.π..

[45] Η Α΄ και η Β΄ εύρεση εορτάζονται μαζί στις 24 Φεβρουαρίου και η Γ΄ στις 25 Μαΐου. Τα περιστατικά σχετικά και με τις τρεις ευρέσεις εκτίθενται και σε κάποιο έργο που φέρει τον τίτλο *Λόγος εις την πρώτην, και δευτέραν, και τρίτην εύρεσιν της τιμίας κεφαλής του Προδρόμου*, και περιέχεται στο βιβλίο του Charles Du Fresne, *Traite Historique du Chef De S. Jean Baptiste*, ο.π., σελ. 229-254. Βλ. και Κώδικας 6 Ι. Μ. Παντοκράτορος Αγίου Όρους, *Λόγος ΛΒ΄, Λόγος διαλαμβάνων εν επιτομή την πρώτην και δευτέραν και τρίτην της τιμίας κεφαλής του Προδρόμου εύρεσιν*, φυλ. 146-149. Εγκώμιο στην τρίτη εύρεση της τιμίας κάρτας του Βαπτιστού έχει γράψει και ο Άγιος Θεόδωρος ο Στουδίτης. Βλ. Θεοδώρου του Στουδίτου, *Εγκώμιον εις την τρίτην εύρεσιν της τιμίας κεφαλής του αγίου Προδρόμου*, στο έργο του Charles Du Fresne, σελ. 254-264 και P.L. 67, 448-454.

[46] Λκ. 7,28 και Μθ. 11,11.

[47] Στην Ι. Μ. Ξηροποτάμου φυλάσσονται δύο Σταυροί με Τίμιο Ξύλο, ένας που από την Παράδοση θεωρείται δώρο της Αγίας Πουλχερίας και για τον οποίο υπάρχει αντίγραφο του δωρητηρίου χρυσοβούλου του Αυτοκράτορα Θεοδοσίου του Μικρού, αδελφού της Αγίας Πουλχερίας, και ένας που είναι δώρο του Αυτοκράτορα Ρωμανού Α΄ του Λεκαπηνού, για τον οποίο σώζεται το ίδιο το χρυσόβουλο, με το οποίο δωρήθηκε στην Ιερά Μονή, χρυσόβουλο που φέρει χρονολογία 924 μ.Χ.. Βλ. σχετικά Ευδοκίμου Ξηροποταμινού, *Η εν Αγίω Όρει Άθω Ιερά, Βασιλική, Πατριαρχική και Σταυροπηγιακή Σεβασμία Μονή του Ξηροποτάμου 424-1925*, Θεσσαλονίκη 1971, σελ. 9-13 και 16-19.

[48] Ο Τίμιος Σταυρός, που φυλάσσεται στην Ι.Μ. Σουμελά, δωρήθηκε από τον Αυτοκράτορα Μανουήλ Γ΄ τον Κομνηνό το 1390 στην Ιερά Μονή του όρους Μελά στον Πόντο, όπου και παρέμεινε μέχρι το 1931, οπότε και μεταφέρθηκε στο Βυζαντινό Μουσείο Αθηνών. Το 1993 μεταφέρθηκε στην Ιερά Μονή Σουμελά στο

όρος Βέρμιο.

[49] Βλ. *I.M. Βατοπαιδίου, Παράδοση-Ιστορία-Τέχνη, Τόμος Α΄, Άγιον Όρος 1996, σελ. 128.*

[50] Βλ. Πάσχου Β. Π., *Άγιοι, οι φίλοι του Θεού, Εισαγωγή στην Αγιολογία της Ορθόδοξης Εκκλησίας, ο.π., σελ. 150-153.*

[51] Πολλά χρήσιμα στοιχεία σχετικά με το θέμα υπάρχουν και στο έργο του Ιωάννου Φυτράκη, *Λείψανα και τάφοι Μαρτύρων κατά τους τρεις πρώτους αιώνες*, Αθήνα 1955.

[52] Βλ. Georges Kazan, *The Head of St. John the Baptist – the Early Evidence*, σελ. 1.